

Георги Фотев

ФЕНОМЕНОЛОГИЯ НА ЧУВСТВОТА

София, 2018

GEORGY FOTEV

PHENOMENOLOGY OF FEELINGS

IZTOK-ZAPAD
PUBLISHING HOUSE
SOFIA, 2018

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Георги Фотев, автор, 2018
© Издателство „Изток-Запад“, 2018

ISBN 978-619-01-0276-2

ГЕОРГИ ФОТЕВ

ФЕНОМЕНОЛОГИЯ
НА ЧУВСТВАТА

CONTENTS

FOREWORD	7
I PHENOMENOLOGICAL PERSPECTIVE	11
II THE HEART OF MAN	30
III MIND AND FEELINGS	53
IV DESIRE AND TEMPTATION	79
V JOY AND SORROW	104
VI LOVE: ORDO AMORIS	126
VII ENVY	167
VIII RESENTMENT	186
IX BOREDOM	205
X FEAR	229
XI LONELINESS	259
XII MELANCHOLY	285
XIII SHAME	309
XIV PRIDE	332
XV SYMPATHY	351
XVI BLAME	371
XVII PLEASURE	393
XVIII NAUSEA	418
XIX ANGER	437
XX SUFFERING	458
XXI GRATITUDE AND RECOGNITION	483
XXII INDIFFERENCE	503
XXIII DESPAIR AND HOPE	521
BIBLIOGRAPHY	549
INDEX OF NAMES	561
SUBJECT INDEX	565

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	7
I ФЕНОМЕНОЛОГИЧЕСКА ПЕРСПЕКТИВА	11
II СЪРЦЕТО НА ЧОВЕКА	30
III РАЗУМЪТ И ЧУВСТВОТА	53
IV ЖЕЛАНИЕТО И СЪБЛАЗЪНТА	79
V РАДОСТТА И СКРЪБТА	104
VI ЛЮБОВТА: ORDO AMORIS	126
VII ЗАВИСТТА	167
VIII РЕСАНТИМАНЪТ	186
IX СКУКАТА	205
X СТРАХЪТ	229
XI САМОТАТА	259
XII СЪЩНОСТ НА МЕЛАНХОЛИЯТА	285
XIII СРАМЪТ	309
XIV ГОРДОСТТА	332
XV СИМПАТИЯТА	351
XVI ВИНАТА	372
XVII УДОВОЛСТВИЕТО	393
XVIII ПОГНУСАТА	418
XIX ГНЕВЪТ	437
XX СТРАДАНИЕТО	458
XXI БЛАГОДАРНОСТТА И ПРИЗНАТЕЛНОСТТА	483
XXII БЕЗРАЗЛИЧИЕТО	503
XXIII ОТЧАЯНИЕТО И НАДЕЖДАТА	521
БИБЛИОГРАФИЯ	549
ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ	561
ПРЕДМЕТЕН ПОКАЗАЛЕЦ	565

ПРЕДГОВОР

ВСЯКО ЧУВСТВО Е смислово многослойно. Това се разкрива във феноменологическата перспектива. Страданието на един човек от плът и кръв е повърхностно. Страданието на друг е дълбоко. Чувството на един безличен човешки индивид е повърхностно. Чувството на една дълбока личност е дълбоко. Дълбочината на човешките чувства е бездънна. Интересуваме се от дълбочината на чувствата. От *същността* на чувствата се интересуваме, а тя е в пределната дълбочина на личността. Няма място за илюзии. Задачата е безкрайна.

Каква е участта на човешките чувства в съвременната епоха, късно модерната епохата, която тече под знака на „смъртта на Човека“, предхождана в началото на модерността от „смъртта на Бога“? В настоящото съчинение ще засегнем темата за „смъртта на Бога“ и естествено, ще бъде разискван въпросът за „смъртта на Човека“, два толкова предизвикателни суперкода. Две предварителни думи са необходими по двата вероятно смразяващи чувствителните натури въпроса.

Модерният човек се появява на тази земя с демонстративна по същество *божествена амбиция* и не смята Бог за обяснителен принцип, като стреля в него с аргументите на новата (западната) наука и изглеждащите всемогъщи безспирни технически и технологични иновации. „Смъртта на Човека“ означава отказ от принципа, че той е надежден обяснителен принцип, че е само-основен и т.н.

Човекът се разграничава и отличава от всички останали живи същества освен всичко друго с интелект, от една страна, и човешки чувства, от друга страна. Комплексът от човешки чувства, респективно страсти, афекти, емоции, настроеност

към външния свят и към себе си, е сърцето на човека, но не сърцето в смисъл на анатомията и физиологията или на кардиологията. Между интелекта (ум, рационалност, разсъдък, разум) и сърцето (чувства, емоции, афекти, страсти) има твърде комплицирани отношения, напрежения, конфликти и връзки. Интелектуализацията (рационализацията и пр.) колонизира човешкия жизнен свят и настъпва разлом, който ни кара да се интересуваме от участва на чувствата. Триумфът на интелекта особено в перспективата на изкуствения интелект не вещае нищо утешително за останалия функционален човек в стоманената клетка.

Хиляда са причините да ни интересува участва на човешките чувства, тоест участва на сърцето на човека, а не просто трансплантацията на сърце или дори превъзможването на физическата смърт, което се предвижда все повече на сериозно. **Изличаването** на човека би настъпило наистина и безвъзвратно, ако настъпи краят на сърцето на човека, но да повторим не това, с което се занимава кардиологията, също съдбоносен, но друг въпрос.

В наше време се нуждаем от дълбочинно разбиране на човешкото сърце, тоест на човешките чувства. Много ни е казала психологията на чувствата. Но в настоящото съчинение се занимаваме с **феноменология на чувствата**. Тази перспектива е различна, което съм длъжен да изтъкна предварително; необходимост с оглед на естествените предварителни очаквания на любезния читател, който взема в ръцете си съчинението. Наложително е въведение във феноменологическата перспектива, каквато задача има Първа глава на труда.

Беглият поглед върху съдържанието на книгата забелязва отсъствието на голям брой чувства, в т.ч. някои основни, според едни или други класификации, и при такъв поглед вероятно биха възникнали и други въпроси. Съображението от техническо естество се отнася до приемлив обем на книгата. Това налага да се направят ограничения, които обаче да не са в ущърб на ръководната идея на съчинението. Авторът е направил избор на основни човешки чувства, които са достатъчни за феноменологическия анализ на сърцето на човека

като феномен. Феноменологическото изследване не би могло да пренебрегне прозренията и определенията на чувствата – скъпоценен дар и непреходни достояния за нас, – които са ни завещали велики мислители и творци от миналото. Това не означава неправомерно разширяване на феноменологическата нагласа на мислене. Където е необходимо, се правят позовавания и се прибегва до цитиране, без да се стига до утежняване на изложението. Тълкуването на текстове е изпитание за всеки сериозен изследовател. Измамна и неприятна самонадеяност, за да не употребяваме по-тежки думи, е да се пренебрегват постижения на предходниците.

Работата по това съчинение беше нелека, понякога мъчителна, но съм се старал това да не личи. Надявам се книгата да е увлекателна за нейния читател и той да има чувството, че в края на краищата е обогатен.

Благодарен съм на близките на сърцето ми за тяхната подкрепа, без която всичко би било загубено.

Август 2017 г.

Авторът